

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

GOVOR

PREDSEDNIKA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE JANEZA JANŠE NA 1. SEJI SVETA VLADE RS ZA KONKURENČNOST IN RAZVOJNIH SKUPIN

Ljubljana, 21. maj 2008

*Spoštovani gospe in gospodje,
kolegice in kolegi,
visoki gostje.*

Že, ko me je minister Turk povabil k temu nagovoru, sem bil malo v dilemi, ker je težko biti konkurenčen z nagovorom pred Svetom za konkurenčnost. Imate stroga merila in najbrž ne boste presojali samo po dolžini nagovora, kljub temu pa je bil to zame izziv, ki sem ga z veseljem sprejel.

Preden kaj rečem, dovolite, da se vam najprej zahvalim - tistim, ki ste sprejeli članstvo v Svetu in v delovnih skupinah Sveta za sodelovanje, za trud in predvsem za bodoče prispevke. Računamo na vas, na veliko dobrih idej, inovativnih, na predloge, ki bodo na koncu prispevali k temu, da bo naše gospodarstvo in da bo celotna družba tudi konkurenčna. Ne »samo konkurenčna«, ker konkurenčnost ni edini cilj, ampak »tudi konkurenčna«.

Za ta čas, ki mi je odmerjen in za katerega upam, da ga ne bom preveč presešel, sem namenil nekaj idej oziroma nekaj mojih pogledov na to, kje, po mojem mnenju, smo na tem področju in kje so ključni izzivi, na katere velja v prihodnosti najbolj odgovarjati.

Seveda, ko govorimo o vprašanju konkurenčnosti, o tem, kje je Slovenija danes in o tem, kaj je pred nami, se v letu 2008 ne moremo postaviti izven evropskega okvira. Slovenija je danes članica Evropske unije, članica Evropske monetarne unije oziroma Evro-območja, Schengenskega prostora svobode - je na nek način ne samo članica te evropske povezave, ampak tudi njenih jeder. Zaradi tega neke splošne politike Evropske unije, ki se sprejemajo, zelo vplivajo tudi na naš položaj - po mojem mnenju - pretežno dobro. Izzivi in težave, ki pestijo ali pa s katerimi se srečuje Unija, so tudi naši izzivi in naše težave. Vse bolj bo to okvir, znotraj katerega bomo mi iskali prave odgovore na ta vprašanja.

Da je treba nekaj spremeniti iz vidika ali pa za dosego večje konkurenčnosti Evropske unije, gospodarstva evropskih družb, evropskih fakultet je bilo spoznanje, ki je v Evropski uniji prevladalo oziroma začelo prevladovati nekje sredi devetdesetih prejšnjega stoletja in je rezultiralo v t.i. Lizbonski strategiji, ki je bila sprejeta leta 2000. Ta strategija je bila potem precej dopolnjevana. To, kar danes poznamo kot Lizbonsko strategijo, je v bistvu prenovljen dokument, sprejet leta 2005, v času, ko je bila Slovenija že del institucij, ki so lahko neposredno vplivale na končno obliko te strategije. Marca letos smo že podali oceno prvega cikla uresničevanja prenovljene Lizbonske strategije.

Ne bom zahajal v to, kaj vse tam piše in kateri ključni izzivi so bili postavljeni leta 2000 in leta 2005, ker vse to poznate. Na kratko samo o oceni ali ta strategija za Evropo - in s tem tudi za nas - deluje, ali ne. Različni pokazatelji kažejo, da neki kvantificirani cilji, ki so bili postavljeni pred osmimi leti, na začetku - ko se je

govorilo, da mora Evropa v desetih letih po konkurenčnosti ujeti Združene države Amerike, da mora deset najboljših evropskih univerz biti na samem vrhu itn. - niso bili doseženi in v prenovljenih dokumentih jih na tak način tudi ni.

Kljub temu pa je ocena za prvi cikel, za prva tri leta uresničevanja prenovljene Lizbonske strategije, pozitivna. V tem času se je makroekonomska slika in s tem tudi konkurenčnost Evropske unije nasploh bistveno popravila. Evropa je v tem času dosegla za 60 % višjo gospodarsko rast kot v primerljivem obdobju pred letom 2005. Ustvarjenih je bilo 6,5 milijona novih delovnih mest, prišlo se je do številnih idej, katerih realizacija naj bi prispevala k temu, da bo Evropa bistveno bolj konkurenčna - ustanavlja se Evropski inštitut za tehnologijo; marca letos smo lansirali tudi t.i. peto svoboščino, v tem smislu, da bo Evropska unija postala tudi prostor odprt za pretok znanja, glede na to, da je ravno na tem področju kar je po svoje absurdno v tem trenutku še veliko ovir.

Velik poudarek je dan pomenu inovativnosti v malih in srednjih podjetjih, kjer je zaposleno več kot 90% Evropejcev, ki ustvarjajo tudi največ nacionalnega dohodka v državah članicah Evropske unije in kjer je najlažje doseči neke premike oziroma večjo prilagodljivost na nove izzive okolja. Od leta 2000 naprej so ukrepi, s katerimi skuša Evropska unija olajšati nastanek in razvoj malih in srednjih podjetij, stalnica vsakega marčevskega vrhunskega zasedanja Unije in položaj se je v veliki meri začel popravljati.

Če skušamo oceniti za to isto obdobje - se pravi, za obdobje prvega cikla Lizbonske strategije - tudi naš napredek, slovenski napredek, v tem okviru, lahko vidimo pretežno dobre rezultate, ki so vsaj primerljivi s tem, kar je Evropska unija dosegla v povprečju - s tem, da je bila naša rast še enkrat višja. V tem času povprečne rasti v Evropski uniji so nekatera področja, kjer bi si vsekakor želeli, da bi bil ta napredek hitrejši. Ampak začuda smo letos celo na tej svetovni lestvici konkurenčnosti končno napredovali za osem mest glede na lansko leto, kar pomeni, da so bili ti reformni napor, ki so bili vlagani v zadnjih letih, prepoznani tudi v zunanjem okolju. Stvar je sicer po svoje pomembna, ker dodaja nek pomemben del imidža vsaki državi tudi iz vidika prihoda tujih investicij, sploh zanimanja gospodarstva za naše okolje, evropskega gospodarstva, za naše okolje, in to je pač pomembno.

Če se zdaj omejim na ožje področje raziskav in razvoja ter tudi inovacij, se je delež bruto domačih izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost v tem času v Sloveniji povečeval, pravzaprav se povečuje od leta 2004 naprej. Ne tako kot bi si želeli, vendar pa je vseeno v tem času bil dosežen vrh v letu 2006, ko se je v te namene namenilo 1,59 % bruto domačega proizvoda, ki je bil seveda tudi bistveno višji kot tri leta pred tem. Izboljšala se je tudi inovacijska aktivnost podjetij. V obdobju 2002-2004 je bilo inovacijsko aktivnih 27% podjetij, v obdobju 2004-2006 pa dobrih 35 %, kar je lep napredek. Kljub temu pa še vedno zaostajamo za evropskim povprečjem, ki je na 40%.

V tem času so se zelo jasno detektirale tudi šibke točke razvojno-raziskovalno sfere. Gre predvsem za tri. Poleg že omenjenega pomanjkanja sredstev ali pa premajhnega vlaganja, gre tukaj še za sodelovanje med raziskovalno-razvojnimi institucijami in podjetji, ki je prešibko, ki ga je premalo in kjer, kljub napredkom, ne moremo biti zadovoljni s temi povezavami in pretokom. Kot tretjo šibko točko lahko zagotovo omenimo ali pa naštejemo preveliko razpršenost javnih sredstev za raziskovalno-razvojne aktivnosti. Če hočemo biti uspešni, glede na omejeno količino razpoložljivih sredstev, je nujno potrebno sredstva koncentrirati na točkah, kjer je to najbolj potrebno ali kjer so največje potrebe ali kjer pričakujemo največje zanimanje in seveda tudi uspehe, učinkovitost. Tukaj smo še nekoliko šibki.

Zaradi vseh teh treh, predvsem pa zaradi zadnjih dveh razlogov, je bil tudi ustanovljen ta Svet za konkurenčnost. Ena izmed osnovnih nalog je, da skušamo postopoma odpravljati te šibke točke. Kot sintezo tega dela si želimo neko razvojno politiko, dokument, ki bo dolgoročen v tem smislu, da bo vseboval zelo jasne predloge kje skoncentrirati ta sredstva in katera so tista najbolj perspektivna področja. Po svojih močeh bom tudi sam dal nekaj predlogov. Mislim pa še vseeno, da izven teh konkretnih razlogov, o katerih

sem zdaj govoril, v Sloveniji srečujemo eno bistveno, globalno, strateško splošno težavo, ko skušamo dosega ti preboje ali premike na tem področju. To je naša miselnost - to je najtežje preseči.

Mi smo odraščali – še posebej velja to za mojo ali pa še starejše generacije – v nekem okolju, kjer se je zdelo, da je vse v naprej predvideno, vse določeno, da je nekdo, ki bo poskrbel za to, kam bo šel razvoj, Mi se moramo samo pridno učiti, veliko znati, biti pridni in ne veliko razmišljati o stvareh, ki niso naša stvar - in vse bo šlo po neki determinirani poti združenega razvoja. Seveda življenje ni takšno - je nepredvidljivo in vedno so novi izzivi. Zdaj po skoraj dveh desetletjih od tega formalnega prehoda se je v veliki meri tudi ta pristop in ta miselnost spremenila, ne pa še povsem. Ti ostanki so močni v vzgojno-izobraževalnem sistemu, absolutno. Srečujemo predvsem posledice premajhne odprtosti ali pri vztrajanju na količini znanja namesto na učenju sposobnosti za uporabo tega znanja.

V tem času, ko smo se mi skušali prilagajati na ta nov, bolj odprt svet, se je zgodila tudi informacijska revolucija. Tisto, kar je bilo včasih velik problem - se pravi, dostop do informacij, kako dobiti neko informacijo - je danes bistveno manjši problem. Toliko informacij kot jih je danes v realnem času na voljo, ko se lotiš reševanja nekega problema, ni bilo še nikoli. Pravzaprav je to slaba primerjava. Ta rast dostopnosti je bila silna z razvojem svetovnega spleta in povezovanj baz podatkov. Ključen izziv ni več kako priti do informacij, ključen izziv je kako pravilno uporabiti in kako procesirati tisto, kar tudi sam veš, z informacijami, ki jih pridobiš iz zunanjega okolja, zato da je potem tvoj odgovor na izzive, ki jih srečuješ pravočasen in tudi pravilen - ne samo tehnično pravilen, ampak da je tudi takšen, da ne ustvarja samo koristi, ampak tudi dobro - če se izrazim malo filozofsko

Prehod na ta drug pristop, na neko odprtost v razmišljanju, na koncentracijo v tem smislu, da smo ne samo pridni pri učenju, ampak tudi inovativni pri uporabi tega znanja, to je še vedno eden naših glavnih izzivov. Napredki so zelo veliki, tudi v teh reformah, ki so že bile dosežene v našem šolstvu, ampak to je še vedno eden od izzivov, ki je pred nami in kjer je potrebno odgovore dokončati.

V tem času, v katerem se pogovarjamo oziroma v katerem smo tudi ustanovili ta Svet za konkurenčnost in ko imamo ta sestanek, je eden od velikih vprašajev nad našim razvojem, nad evropskim razvojem, nad globalnim razvojem, sedanje stanje na svetovnih finančnih trgih, svetovni ekonomiji in tudi v evropski ekonomiji. Vsake napovedi so tvegane, se spreminjajo iz dneva v dan, itd..

Na marčevskem Evropskem svetu, ki je tradicionalno posvečen gospodarskim, socialnim in razvojnim temam, se je tudi Evropski svet soočil s tem vprašanjem. Glede na to, da smo ocenili, da je prvi cikel prenovljene Lizbonske strategije dal rezultate, da smo nekatere reforme izvedli ali pa, da jih je večina evropskih držav izvedla, da jih je večina v teku, in glede na to, da se obeta nižja gospodarska rast, se pravi upočasnitev razvoja, da se ne ve, kakšne bodo končne posledice te krize na finančnih trgih, še posebej izven Evropske unije, da - marca je bilo to že jasno zaznavno - ti inflacijski pritiski niso samo nekaj, kar je omejeno na eno ali pa na dve državi Evropske unije ali pa samo na Evropsko unijo, ampak gre za nek nov val - kako ravnati v tem času? Po razpravah, ki so bile organizirane, je Evropski svet prišel do zaključka soglasno, da ti izzivi, s katerimi se sedaj soočamo v svetovnem gospodarstvu niso razlog za to, da se reforme upočasnijo, ali pa da se prekinejo. Ampak so ravno razlog za to, da se nadaljujejo ali pa da se nekatere še bolj pospešeno izvajajo.

Strokovne ocene, ki so jih pripravile evropske institucije, so pokazale, da Evropa ravno zaradi teh podatkov, o katerih sem prej govoril, zaradi razvoja, ki ga je dosegla v prvem obdobju uresničevanja prenovljene Lizbonske strategije, bistveno bolj odporna na te šoke v svetovni ekonomiji in da bi bilo stanje bistveno, bistveno slabše, v kolikor ne bi v tem času evropsko gospodarstvo ustvarilo toliko novih delovnih mest, prijavilo toliko inovacij, odprlo toliko novih trgov in tudi v kolikor v tem času Evropska komisija ne bi dosegla toliko in toliko dogovorov s tretjimi državami, kjer smo pač olajšali trgovanje evropskemu gospodarstvu s temi trgi.

Odgovor v Sloveniji je, po mojem mnenju, enak. To, kar sedaj srečujemo in kar kaže nekoliko bolj pesimistično razvojno sliko svetovnega gospodarstva kot pa pred tremi leti, ni razlog za to, da se zapremo sami vase, da smo manj inovativni, da prenehamo z reformami, ampak obratno. Odgovor bi moral biti še v hitrejših reformah, še v hitrejših spremembah na tistih področjih, kjer smo detektirali ovire, ki jih je pač potrebno odpraviti.

Edina od dostopnih ali pa potencialno dostopnih mednarodnih organizacij, ki nekaj šteje in kjer Slovenija še ni članica, je OECD. To je povezava najbolj razvitih držav. Slovenija je zdaj na dobri poti, da stopi tudi v to organizacijo. Trudimo se, da bi izpolnili postavljene kriterije. OECD ima neka pravila igre, ki so po mojem mnenju tudi za nas koristen in pravilen odgovor na te izzive, o katerih sem govoril prej. Podatki kažejo, da najhitrejši razvoj dosegajo tiste države OECD, ki so se usmerile v razvoj in trženje novih proizvodov na podlagi novih tehnologij in inovativnosti. Bistvenega pomena pri tem je uspešen prenos inovacij in znanja v prakso in uporaba teh znanj - niti ne posamično odkritje kot tako. Niso najbolj uspešne države, ki prijavijo največ patentov, ampak tiste, ki te patente najboljše izkoristijo. Zaradi tega je članstvo v tej organizaciji za nas izziv in mislim, da ga bomo v realnem času tudi dosegli. Ob tem pa je temeljno vprašanje, vezano na to, kar sem govoril prej - kaj so tisti splošni izzivi, kaj so tisti trendi, ki so pred nami, ki jih lahko razpoznamo in kamor bo v prihodnje potrebno vlagati največ naporov, tudi največ možganske energije, inovativnega potenciala in kjer bodo seveda tudi rezultati najboljši, ker tudi to je izjemno pomembno.

Za odgovor na to vprašanje je potrebno pogledati še nekoliko izven - še širše, tudi izven Evropske unije. Lani in letos smo praznovali okrogle obletnice nastanka evropske ideje, tudi nastanka Evropske unije. Pred petdesetimi leti je bil glavni izziv za Evropo mir, blagostanje, celjenje ran, preprečevanje, da se neka takšna katastrofa kot je bila druga deloma tudi prva svetovna vojna še kdaj ponovi na evropskih tleh. Evropska unija se je ukvarjala sama s seboj. Tudi glavna nevarnost ali pa glavni izzivi so prihajali iz evropskih tal. Po petdesetih letih je drugače. To, kar je bilo pred petdesetimi leti cilj, je bilo v veliki meri doseženo. Svet se je v tem času spremenil ali kot pravijo globaliziral. Tisto, kar pred petdesetimi leti ni predstavljalo nikakršnega izziva in nikakršne nevarnosti, danes predstavlja enega ključnih izzivov ali pa eno ključnih nevarnosti tudi za Evropsko unijo.

Če bi govorili v terminologiji nacionalnega interesa, potem bi pred petdesetimi leti težko spravili v ta okvir klimatske spremembe, ker ta pojem pravzaprav v tem smislu ni obstajal. Težko bi spravili v ta okvir recimo boj proti revščini in težko bi spravili v ta okvir - čeprav morda to še najlažje - postavljanje nekih trajnih mehanizmov, ki bodo ne samo preprečevali, ampak tudi odpravili vzroke za nestabilnost, vojne in konflikte na svetu. Ti trije ključni globalni izzivi so tudi ključni evropski izzivi. Med sabo so zelo povezani. Tudi odgovori na te dileme ali pa na te izzive so zelo povezani. Temu, kar je bilo rečeno leta 2000 ob plasiranju Lizbonske strategije - češ Evropska unija mora postati najbolj konkurenčno okolje na svetu, tudi zato, da bo postala globalni dejavnik, da bo lahko na izvorih kriz ali pa nevarnostih, ki na koncu pljuskejo tudi v Evropo, odgovarjala na te izzive. K temu bi bilo treba dodati, da je seveda skoraj zagotovo Evropska unija po tej širitvi in potem, ko se je notranje stabilizirala in zajela praktično celoten kontinent - kar ga še ni, ga pač še bo v prihodnjih korakih širitve - da je zdaj pripravljena na to globalno vlogo. V prihodnjih letih in desetletjih jo bo seveda igrala - ne sama, ker svet je multipolaren. Evropska unija je sposobna dosegati dogovore z drugimi, morda še najbolj. Predstavlja tudi neko pozitivno okolje. Po vseh mednarodnih raziskavah je Evropa najbolj zaželen kraj bivanja za povprečnega Zemljana, ki ga vprašajo. »kje bi najraje živel, če ne bi živel doma?« - to bo odigralo svojo vlogo tudi v prihodnje.

Če smo zelo konkretni: Evropska unija bo ponujala izzive znanstveno raziskovalni in raziskovalno-razvojni, inovacijski sferi na nekaterih področjih, ki jih doslej praktično še ni bilo ali pa se bo bistveno več odgovorov iskalo na dveh področjih. Ena od teh stvari je zagotovo področje energije in okolja. To je danes največji izziv. Pred nami je nova industrijska revolucija. Ta se je pravzaprav že začela, samo vsi je še ne vidimo, ali pa je ne vidijo, ker običajno nek pojav dobi ime, šele potem ko vihar že vrši nad nami večina pa se tega ne

zaveda. Potrebni bodo - zato, da se najde prave odgovore - inovacije in dosežki praktično na vseh področjih bazičnih raziskav, če hočemo, da bomo na te izzive ustrezno odgovorili. Potrebno bo vzdrževanje znanja - velikanske spremembe.

Nekatere države so na posameznih segmentih prišle že zelo daleč. Tudi pri nas je nekaj, recimo temu, zelo uspešnih – zaenkrat, žal, še v toku - inovativnega razmišljanja, kako izkoristiti ta novi val. Ne gre tukaj samo za zeleno industrijo in za okolju prijazne tehnologije, gre za transport in za praktično vse dejavnosti nizko-ogljicne proizvodnje, nizko-ogljicni transport. To postaja ne samo nek politični nagovor ali pa razprava, to postaja pravilo, postaja zakonodaja s tem, kar sedaj uvaja Evropska unija z okoljsko-energetskim paketom. To postaja nekaj, kar je v bistvu preko neke kritične točke razmišljanja prišlo tudi izven Evropske unije v globalen svet.

Ko se je dogovarjal Kjotski sporazum, je bilo veliko dvomov, dilem, veliko političnih odporov. Če beremo tiste razprave in jih primerjamo s temi razpravami kot so danes, vidimo, da se je ta premik nekje zgodil. Morda ga niti nismo popolnoma opazili. Evropa je v tem primeru v veliki meri prispevala k temu premiku. Strogi okoljski standardi, ki napredujejo znotraj Evropske unije, se posnemajo marsikje. Lani, ko smo bili na obisku na Kitajskem, je kitajski predsednik dejal, da toliko, kolikor bo Evropa zaostriala okoljske standarde pri izpustih CO₂ iz avtomobilov, toliko bo temu Kitajska sledila. Kitajska ima recimo že danes bolj napredne standarde kot recimo Združene države Amerike - tako da govoriti o nerazvitem svetu v tem primeru je včasih nekoliko pomanjkljivo.

Na prejšnji teden končanem vrhu med Evropsko unijo in Latinsko Ameriko je tudi to okolje, ki še pred petimi leti o teh temah sploh ni razpravljalo, sprejelo ta izziv. Dobili smo nekaj močnih zaveznikov pri doseganju globalnega dogovora za post-kjotsko obdobje v Kopenhavnu decembra naslednje leto. Kar se tega tiče, sem jaz optimist. Tu bo prišlo do velikih korakov naprej in ti globalni oziroma načelni dogovori, ki bodo potem dobivali tudi svojo hrbtnico v nacionalnih zakonodajah – v našem primeru pa tudi evropskih zakonodajah oziroma direktivah, bodo določili neko smer pričakovanj, potreb in potrebnih odgovorov. Tukaj je prva poklicana ravno znanost, izobraževalni sistem, raziskave, razvoj. Ogromna sredstva bodo tako in drugače v različnih skladih, ne samo nacionalnih, na voljo za te stvari. Sledila bodo velikanska vlaganja. Tukaj mislim, da je ključen izziv - nova industrijska revolucija: nizko-ogljicna tehnologija in transport. Skoraj ni - ne spomnim se - nekega področja, kjer bi lahko rekel, da je iz tega izvzeto, ali pa da neka pomembna znanstveno raziskovalna panoga ne more prispevati tudi k temu prehodu na nizko-ogljicno ali pa brez-ogljicno proizvodnjo.

Še enega področja ne smemo pozabiti. Če pogledamo ožji evropski okvir ali pa Evropsko unijo, ta prostor, kjer smo tudi mi sami, doseženo stopnjo razvoja in tudi blagostanja, demografsko sliko, strukturo prebivalstva, potem vidimo, da bo v prihodnjih letih in desetletjih vse to, kar je povezano s kvaliteto življenja zelo velik izziv tudi za področje inovacij, raziskav in razvoja - od zdravja do načinov preživljanja prostega časa ter še marsičesa, kar danes morda niti ne pomislimo. Ogromna sredstva bodo tukaj na voljo in velik prostor, kjer lahko tudi znanstveno raziskovala sfera iz Slovenije, naše podjetništvo, ves naš kreativni potencial najde svoj prostor.

Toliko nekaj bolj tako nametanega; morda tudi kot spodbuda za kasnejšo razpravo, predvsem pa za delo Sveta za konkurenčnost. Ko gledam takole po dvorani, vidim veliko znanih obrazov, ki predstavljajo ljudi, ki ste se že doslej izkazali na različnih področjih in ki na nek način predstavljate to našo možgansko moč, nacionalno možgansko moč. Ne bojim se, da ne bi bili sposobni narediti neko sinergijo iz teh pristopov in poiskati prave odgovore na te ključne izzive, ki so pred nami.

Hvala lepa.